

איך לקיים שיעור ראיות: ערך

שיעור זה עוסק בערך שיש לראיה מסוימת לגבי הטיעון שבו היא תומכת. אנו יודעים שבמשפטים פליליים עשויה להיות ראיה מרכזית שעליה נשען התיק כולו. חשוב שנעביר הבחנה זאת גם למצבים של דיון או ויכוח. לא כל הדברים שנאמרים הם בעלי ערך שווה. זמן רב עלול להתבזבז על אי-הסכמה או על עמידה על נקודות שוליות חסרות חשיבות, מבלי להגיע כלל ללב הוויכוח. קיימת נטייה טבעית להתמודד עם משהו מְדִי, רק משום שהתשובה עליו ידועה.

אנו מעוניינים לבחון את חשיבותה של ראיה מסוימת לטיעון שבו היא תומכת. חשיבות זו נקראת "ערך". מוצעים פה שלושה סוגים של ערך:

ראיית מפתח: הנקודה המרכזית או נקודת המפתח שעליה מסתמך הוויכוח כולו. אם נקודה זו תיעלם או תיהרס, הטיעון כולו יתמוטט.

ראיה חזקה: נותנת תמיכה משמעותית לטיעון, אם כי הטיעון מסוגל לעמוד איתן גם בלעדיה; אך יש בהחלט להתייחס אליה.

ראיה חלשה: עשויה להיראות חשובה או אמיתית, אך למעשה תורמת רק מעט וניתן להתעלם ממנה.

מטרת השיעור היא לגרום לתלמידים לבחון את הראיות בצורה מכוונת ולשפוט מהו ערכן. דרגות הסיווג הן בהחלט סובייקטיביות, אך אין לכך חשיבות כל עוד התלמיד יכול להצדיקן. אם תלמיד בוחר נקודת מפתח שונה, עליו להוכיח את חיוניותה. השיעור עוסק רק בראיות מוצגות ולא בראיות נרמזות שלא הוצגו כלל. נעשה מאמץ לבחון את הנקודות החזקות. אלה נקודות שיש לייחס להן חשיבות מיוחדת, למרות שאינן ממש נקודות מפתח. בדומה, ניתן להתעלם מנקודות המדורגות כחלשות ולדחותן עד לסיום ההתמודדות עם הנקודות החשובות יותר.

יכולה להיות יותר מראיית מפתח אחת, אך יש להשתדל לצמצם את מספרן ככל האפשר, שהרי לא סביר שכל ראיה תהיה ראיית מפתח. הבדיקה היא: מה היה קורה לטיעון אילו היו משמיטים ראיה זו?

שיעור זה יכול להיות שימושי ביותר לחשיבה שלנו. כאשר אדם מציג טיעון מסוים, חשוב מאוד שידע מהי נקודת המפתח שלו, מהן הנקודות החזקות ומהן החלשות. במהלך מיון הנקודות, אנו עלולים לגלות שיש בידנו פחות נקודות חזקות מכפי שחשבנו בתחילה.

דוגמה מוצגת בכרטיס העבודה של התלמיד, אך ניתן גם להשתמש בדוגמה מקומית.

תרגול

(קיראו את הסעיף **תרגול** המופיע בכרטיסי העבודה לתלמיד).

תרגיל 1.

התרגיל הראשון מתבצע במליאת הכיתה. המורה יכול להקריא את נקודות התרגול בזו אחר זו ולבקש מהתלמידים למיין אותן לנקודת מפתח, נקודה חלשה או נקודה חזקה. ניתן לדון באי-הסכמות למיניהן ולקבלן אם ניתנו הצידוקים המספקים. לחלופין, תלמידים יכולים לקרוא ולמיין את הנקודות בעצמם ואז ניתן לנהל דיון על התרגיל כולו.

אנו מציעים את הסיווג הבא (אבל הדבר פתוח לשינויים):

ראיית מפתח: א', יא'

ראיה חזקה: ב', ג', ו', ז'

ראיה חלשה: ד', ה', ח', ט', י'

תרגילים 2-4.

מתוך התרגילים הנותנים, ניתן לבחור אחד לצורך הדיון (ראו בפרק "תבנית שיעור אופייני" על מבנה הדיון). בשיעור זה עדיף אולי שהקהל או התלמידים הצופים יקשיבו ראשית לכל טיעונו של צד אחד ואז יצינו אילו נקודות הם מחשיבים כמרכזיות, כחזקות או כחלשות. נוסף לכך, מורים יכולים לשלוף נקודה ממערכת הטיעונים (או להציג נקודה משלהם) ולבקש מהכיתה להעריך את ערכה.

נקודות מוצעות:

תרגיל 2.

צד א'

- אם לא תהיה כלל צנזורה, המפיקים יתפתו להפיק סרטים נוראים רק למען הכסף.
- צעירים עשויים להזדעזע או להיות מושפעים מדברים שאנשים מבוגרים יותר, בעלי ניסיון חיים רב יותר, יבטלו אותם כשטויות.
- אנשים מתוככמים יכולים לצפות בסרטים מזיקים במידה מספקת של ריחוק, בעוד שאחרים אינם יכולים.
- אנשים מוגנים מרעלים, מתאונות דרכים, מחשמל וכו'. אז מדוע שלא יהיו מוגנים גם מסרטים מזיקים?

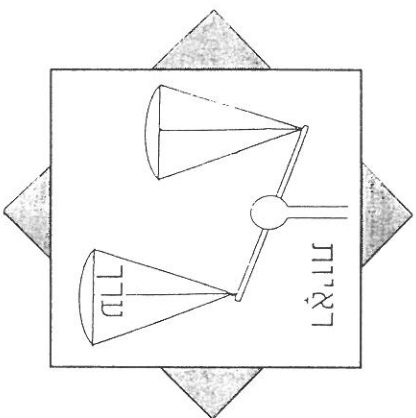
צד ב'

- אף אחד לא חייב לצפות בסרט.
- אם מצנזרים סרטים מסוימים, עד מהרה יצנזרו את הכול ובסופו של דבר נחיה במדינת משטרה.
- אף אחד אינו מתייחס לסרטים ברצינות רבה עד כדי כך שהוא מושפע מהם.
- לאחר זמן קצר אנשים יפסיקו להזדעזע ויתחילו להשתעמם.

תרגומ

1. * הטענות הבאות מוצגות בעד חטלת מיסור כבד יותר על אנשים עשירים או נגדה. לגבי כל טענה יש לציין האם היא טענת מפתח, טענה חזקה, או טענה חלשה.
 - א. אנשים עשירים צריכים לקוות שתורומתם להברה תהיה גדולה יותר.
 - ב. כל עוד שהעניים יראו עשירים המבזבזים את כספם בחופשיות — הם לא ירגישו שקיים צדק חברתי.
 - ג. רובו של העושר מופק בסופו של דבר מעבודתו של אדם אחד או מבורותו.
 - ד. הצדק החברתי מחייב שלא יהיה איש שהוא עשיר יותר מחברו.
 - ה. גם אם המסים יהיו גבוהים מאוד, העשירים תמדי יוכלו לשלם.
 - ו. הכסף שנוקח מהעשירים כמעט שאינו מורגש כאשר מתלקים אותו בין כל שאר האנשים.
 - ז. קטא בעשירים איננה בסדר טוב לצדק חברתי.
 - ח. אם המיסור יהיה כבד מדי, לא תהיה לאנשים מוטיבציה לעבוד קשה יותר או להשקיע, וכך תהיה כולה חסבול.
 - ט. עשירים מוציאים כסף ובכ מספקים מרסה לאחרים.
 - י. עשירים אינם מנצלים את הכבישר, את המשטרה, את המערכת, או את שירותי הקהילה יותר מאשר אנשים אחרים — אם כן, מדוע עליהם לשלם יותר?
 - יא. חטלת מסים על העשירים אינה מעודדת, וזו את העשירים וזו את העניים, לעבוד קשה יותר.
2. האם צריכה להיות צנזורה על סרטים או שכל אדם בכל גיל יוכל לצפות בכל סרט שהוא רוצה?
 - א. טענות בעד צנזורה ונגד צפייה חופשית לחלוטין.
 - ב. טענות נגד צנזורה ובעד צפייה חופשית לחלוטין.
3. מעלית הצעה לסמן את מכונותיהם של נהגים שהורשעו בגין נהיגה מסוכנת בפסי צהוב/שחור, כדי שהנהגים אחרים ידעו שיש להתרחק מהם.
 - א. טענות נגד הרעיון, בניסיון להראות מדוע הוא לא יצליח ואילו השפעות שליליות עלולות להיגרם כתוצאה מכך.
 - ב. טענות נגד הרעיון, בניסיון להראות מדוע הוא לא יצליח ואילו השפעות שליליות עלולות להיגרם כתוצאה מכך.
4. * טוענים שניסויים במעל-חיים (חיותיים), כלבים, ארנבות, חזיר-ים) חיוניים למחקר הרפואי לשם גילוי ופיתוח תרופות למחלות שונות. ניסויים אלה עשויים לגרום סבל למעל-חיים.
 - א. טענות נגד השימוש במעל-חיים במחקר רפואי.
 - ב. טענות בעד השימוש במעל-חיים כצורך של המחקר הרפואי.

3. ראונו: צדק

לא לכל הראיות התומכות בעד כלשהו של הוויכוח יש ערך שווה. יש ראיות התומכות בטיעונים בנורה חזקה ואחרות חלשות יותר.

לצרכים מעשיים נכלל לסווג את הראיות בנורה הבאה:

- ראיות מפתח:** הטיעון כולו תלוי בראיה זו, כמו שמבנה בנורה קשת תלוי באבן הממוקמת בראש הקשת. אם נסיר את ראית המפתח — הטיעון יתמוטט.
- ראיה חזקה:** ראיה זו תומכת באופן משמעותי בטיעון אך איננה ראית מפתח. אם ישמיט ראיה חלשה כשלעצמה, אינה תורמת הרבה לטיעון, ואם ישמיט אותה כליל מדבר לא יקשה הרבה. מספר רב של ראיות חלשות עשויות להמךר בטיעון. אך ראיות עשויות להיות חלשות עד כדי כך שכבר אינן רלוונטיות לנשא.
- ראיה חלשה:**

דוגמה: האם יש לקיים מבחנים בגינת-חשפר?

- להלן הטענות שהוצגו:
- מורים מרגישים שהם מסוגלים ללמד טוב יותר את החומר כשהם חושבים על המבחן שיוצג בסוף פרק הלימוד. (חזקה)
- מבחנים הם דבר מעיק. (חלשה)
- אם בתי-ספר נותן לתת מבחנים, עליו להמשיך במתרגו. (חלשה)
- ראיות מבחנים, התלמידים מתוודעים לנשא ביתר רצינות ובאמת לומדים יותר. (נקודת מפתח בעד)
- תלמידים לומדים רק מה שהם צריכים על מנת לעבור את המבחן ולא שום דבר מעבר לכך. (חזקה)
- יש מקצועות שקשה ללמוד בהם. (חלשה)
- מבחנים אינם הוגנים עבור תלמידים שאינם מתפקדים במיטבם בשעת מבחן. (נקודת מפתח נגד)
- רוב התלמידים אינם אוהבים מבחנים. (חזק או חלש?)

תרגיל 3.

צד א'

- נהגים אחרים יתרחקו מהם.
- הדבר יוקיע אנשים בפומבי — אנשים יתביישו בפסים שעל מכוניתם.
- ההשפעה תהיה ארוכת טווח יותר מהשפעתם של קנס או מעצר קצר בכלא.
- המכוניות ייראו מכוערות וזה ירתיע אנשים.

צד ב'

- אנשים מסוימים עשויים להתייחס לסימון כאל אות הוקרה וינסו "לזכות" בו.
- בעלי הסימון עלולים להרגיש שיש להם רשות לנהוג בצורה פרועה.
- מה יקרה בפעם השנייה שבה נהג ייתפס נוהג בצורה מסוכנת?
- יהיה קשה להבחין בפסים בלילה.

תרגיל 4.

צד א'

- חלק מהניסויים נראים מאוד אכזריים, ואין כל הצדקה לגרימת כאב.
- יש להתאמץ למצוא דרכים אחרות למחקר.
- בעלי-חיים הם יצורים חסרי הגנה ונתונים לחסדינו.
- רוב התובנות לגבי מחלות לא הגיעו ממחקר על בעלי-חיים אלא מתצפיות בבני-אדם.

צד ב'

- רוב בני-האדם ניזונים מבעלי-חיים שגודלו לצורכי מאכל — מחקר יכול לעזור לאנשים רבים נוספים.
- ישנם ניסויים מסוימים (כגון בדיקת חיסונים) שלא ניתן לבצע אותם בבני-אדם.
- כל עוד אין כל התעללות מכוונת, יש הצדקה לשימוש בבעלי-חיים למחקר.
- עלינו לבחון גם מהו הסבל האנושי הנגרם לאנשים ממחלות, ולא רק את סבלם של בעלי-החיים במהלך המחקר.